

עניין שמותיו יתברך והפעולה בהם

דע כי הנה נתבאר שקיום כל המציאויות כולם, בכללם ובפרטיהם, אינו אלא האדון ב"ה³². ונמצא שכל הנמצאות וסדריהם³³, בין מה שבכוחות העליונים, בין בנבראים הרוחניים, בין בגשמיים, אינם מתקיימים אלא במה שהוא יתברך שמו נמצא להם להתלות בו. והנה הוא נמצא ומתגלה אל כל נמצאיו, ומשפיע במ כפי מה שראוי להם לקיום עניינם. ונמצאו ההשפעות - רבות ושונות, כפי ריבוי המקבלים ושינויים. ובהשפעות ההם תלוי מציאות כל המציאויות למחלקותם וכל ענייניהם. וכשימשכו ההשפעות ההם - יוולדו כל התולדות הנולדות מהם בכל השתלשלות הנמצאות, כפי מה שסידר: ויקבלו המלאכים מאורו יתברך שמו המתגלה עליהם מה שיקבלו, וישפיעו העליונים לתחתונים מהם, והתחתונים לתחתונים עד סוף ההשתלשלות כולו. ואמנם רצה יתברך שמו להיות נקרא בשם, כדי שיוכלו ברואיו להתעורר אליו ולקראו אותו, להזכירו ולהתקרב אליו.

והנה ייחד לכבודו (את) השם המיוחד, ואמר עליו (שמות ג, טו): "זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְכוּ'"³⁴ - והוא השם שנקרא בו על שם הכבוד בעצמו³⁵, כפי מה שרצה ליקרא בשם.

הערות - ילמד ענוים דרכו

32 כפי שהתבאר בחלק א פרק א - שהקב"ה "המציא וממציא" - היינו שהנבראים תלויים בכל רגע, הן בעצם קיומם הן בתפקודם, בבורא. ז"ל הרמב"ם בהל' יסודי התורה א, א: "ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי - אין דבר אחר יכול להמציאות... שכל הנמצאים צריכין לו והוא ברוך הוא אינו צריך להם ולא לאחד מהם... המצוי הזה הוא אלוהי העולם, אדון כל הארץ, והוא המנהיג הגלגל בכוח שאין לו קץ ותכלית, בכוח שאין לו הפסק, שהגלגל סובב תמיד ואי אפשר שיסוב בלא מסבב, והוא ברוך הוא המסבב אותו בלא יד ובלא גוף. וידיעת דבר זה - מצוות עשה, שנאמר: 'אנכי ה' אלוהיך'. וכל המעלה על דעתו שיש שם אלוה אחר חוץ מזה, עובר בלא תעשה, שנאמר: 'לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני', וכופר בעיקר, שזהו העיקר הגדול שהכל תלוי בו".

33 רמת ההשפעה של הבורא על הנבראים ואופי ההשפעה קובעים את עניינם ותפקידם. שהרי ההשפעה של הבורא על הנשמה בהארה רבה היא המאפשרת לנשמה לתפקד כנשמה ולא כגוף. וכן השפעת הבורא על המלאך לעומת ההשפעה על בעל חיים, וכל כיו"ב. אם כן, על ידי ההשפעה הקב"ה לא רק מקיים את הנמצאים אלא גם מנהיג אותם וקובע את סדריהם.

34 שמות ג, טו: "וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה: כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה' (=שם הוי"ה) אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם, זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר".

35 עניין שם הוי"ה על פי הרמח"ל הוא עצם מלכותו ושכינתו ויחודו בעולם, וכל שאר השמות הם גילויים פרטיים של מלכותו ושכינתו. שם הוי"ה כולל את כל סדרי ופרטי ההנהגות וההשפעות, כפי שכתב הרמח"ל לקמן חלק ד פרק ו. וכן כתב בקלח פתחי חכמה, פתח לא: "שכל הסדרים והחוקים כולם נמשכים ובאים תחת סדר ארבעה אותיות אלה. ולפי הסדר הזה הכל נדרש תמיד בסוד ארבעה אותיות השם ב"ה".

הרמח"ל פותח את השימוש בשמות בשם הוי"ה, כיוון שאין היתר להשתמש בשם פרטי אלא אם כן מצד מעשיו הוא צדיק כך שהוא שומר על היחוד של כל האילן עד לשורש שהוא שם הוי"ה. ומי שמשתמש בשמות שלא באופן זה - מקצץ בנטיעות, כדלקמן סעיף ט.

ואמנם כפי כל פרטי השפעותיו, רצה ונקרא בשמות שונים³⁶. והנה גזר וחקק שבהזכיר ברואיו את שמו - ימשך להם ממנו הארה והשפעה, וכעניין שנאמר (שם כ, כ): "בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכֵּר אֶת שְׁמִי - אָבוֹא אֵלַיךְ וּבְרַכְתִּיךְ".

ואולם כפי השם (המסוים) שיזכירוהו ויקראוהו בו - כך תהיה ההשפעה הנמשכת על ידי ההזכרה ההיא. פירוש - כי ההשפעה שתמשך תהיה ממין אותה ההשפעה שעל סודה יתייחס לו יתברך שמו השם ההוא. ואמנם בהמשך ההשפעה - תיוולד בהכרח התולדה המחוקקת לה, ויתפשט העניין בכל ההשתלשלות מן הראש ועד הסוף³⁷ וכמ"ש.

והנה הגבילה החכמה העליונה את העניין בגבולות ידועים ובתנאים מיוחדים (=עייין לקמן בסעיף ט), שכשתהיה ההזכרה נשלמת בהם - תמשך ההשפעה ההיא ותיוולד התולדה, ולא זולת זה.

התקשרות האדם עם הנמצאים הרוחניים על ידי שמות הקודש³⁸

והנה בכלל ההשפעות שגזר שימשכו ממנו יתברך שמו, סידר שימשכו השפעות, שבהגיעם למי שיקבלם, יבוטלו בכוחם גבולות מגבולות הטבע כמ"ש, ויתקשר האיש ההוא עם הנמצאים הרוחניים, ותגיע לו ידיעה והשכלה למעלה מההשכלה האנושית, ועניינים אחרים ענפי שורש זה, והוא עניין מדרגות הרוח הקודש והנבואה, וכמו שאכתוב לפנים עוד בס"ד. והנה גזר שהמשכת ההשפעות האלה גם כן תהיה על ידי האמצעי שזכרנו, דהיינו - שמותיו יתברך שמו, המתייחסים לו על שם השפעות אלה, בכיוון בהם במחשבת הלב³⁹, או בהזכיר אותם בפה, או צרף אותם בדברים (=צירופים של כמה שמות יחד), עם התנאים מה שצריך שיחובר לזה, וכמו שאכתוב עוד בס"ד (לקמן בסעיף ט).

הערות - ילמד ענוים דרכו

36 ז"ל הרמח"ל בקלח פתחי חכמה, פתח כג: "סוד השמות הוא מה שבאים האורות לבחינת פעולה. כי הנה דבר זה אנו רואים, שכל הפעולות תלויות בשמות הקודש, והשמות עצמם הם רבים. והנה כולם נדרשים על קשרי המאורות והרכבותיהם, ושמהם המלאכים מקבלים. אך שורש זה העניין הוא ההקדמה הזאת אשר הקדמנו פה. כי האותיות הם המביאות האורות לידי פעולה. ומתחברות האותיות, ועושות שמות לצורך כל פעולה ופעולה, ואותם השמות הם המסוגלים לפעולות ההם, כי על ידיהם יוצאות לעולם".

37 כלומר, כאשר אדם משתמש בשם כדי לפעול פעולה הנעשית למטה בגשמיות, הפעולה תצא לפועל רק על ידי סדר ההשתלשלות, מלמעלה בכוחות העליונים ועד למטה. למשל, חז"ל אומרים שמה שהרג את המצרי על ידי אמירת שם (ראה רש"י על אתר), כאמור: "הלהורגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי", אך מיתת המצרי היתה בהשתלשלות מהכוחות העליונים.

38 כאן חוזר הרמח"ל ומתחבר למה שפתח את הפרק, בדבר הרצון של הבורא לתת לאדם כלים שיוכל לצאת מקישורי הגוף ומהחומריות, ולהתקשר לעולם הרוחני.

39 נראה שזה עניין: "נתן בו עניו ועשהו גל של עצמות" (שבת לד, א). ועייין באיגרת הקודש לרמב"ן פרק ה; וברמב"ן לבלק כב, מא; חוקת כא, ט.

מסלול 1: יום ג, כב סיון	מסלול 3: יום ה, כא סיון
מסלול 2: יום ד, כב סיון	מסלול 4: יום א, כב סיון

ו. יש סוגים רבים של השפעות והזכרת שמות ומדרגות שונות של יציאה מקשרי הגשמיות

והנה הדבר ידוע שאע"פ שכלל זה העניין אחד הוא, דהיינו היציאה מגבולי הטבע, הנה פרטי העניין רבים, כפי סדרי מציאות הנמצאות והדרגותיהם. כי כפי מה שטבע הנמצאות וסדרם נותן, כך יהיו פרטי ההשפעות המצטרפים להשלמת הדבר בכל בחינותיו, וכפי זה ירבו פרטי ההזכרה ותנאיהם.

וביציאה הזאת עצמה שזכרנו (=כמה האדם יכול לצאת מגבולות הטבע) - מדרגות על מדרגות ימצאו, ככל שאר כללי הדברים המתפרטים בפרטיהם. ויהיה מי שיצא מקצת הקישורים והגבולים, ומי שיצא מקצת יותר, ועוד נדבר מזה לפנים בס"ד⁴⁰.

ז. עשיית נסים בנמצאים הגשמיים על ידי הזכרת שמות קודש, בשני אופנים

והנה על היסוד הזה עומד הימצא היכולת לאדם להשתמש בנמצאות - בשימוש הרוחני וכמו שכתבתי לעיל, ולפעול פעולות גדולות וחזקות מה שאינו באפשרות השימוש הגשמי.

וזה כי הנה האדון ב"ה הכין סדרי המציאות וכוונותיהם על זה הדרך, שכולם נקשרים זה בזה וכולם תלויים בהשפעותיו יתברך שמו שזכרנו, באופן שכשתמשך אחת מן ההשפעות על ידי הזכרת אחד משמותיו יתברך שמו כמ"ש, הנה תיוולד מזה התולדה עד סוף ההשתלשלות. כי הנה הוא יתברך שמו ימצא לקוראיו באותו השם כפי מה שסידר ורצה, ויאיר אותו האור, וישפיע אותה ההשפעה, שבה תלוי מציאות העניין ההוא המבוקש, עד סוף העניין שבגשמיות.

ואמנם עוד עניין אחד חקק הבורא יתברך שמו על זה הדרך, והוא, כי הנה המלאכים כולם בכל מדרגותיהם, הנה נמסר בידם כוח לפעול פעולות מה שנמסרו להם, והנה אינם פועלים בתמידות אלא כפי הסדר שהוסדר להנהגה הטבעית התמידית של העולם⁴¹. אמנם יש בכוחם שיכולים לפעול ממין הפעולה ההיא יותר ממה שפועלים

הערות - ילמד ענוים דרכו

40 כוונתו לפרק ג. שם יבאר ש"על הכל - מדרגתו של משה רבנו". כלומר קדושתו של משה היא שאפשרה לו להגיע לשימוש בשמות באופנים ששום אדם לא זכה להם, ועל כן זכה להשגות גבוהות יותר מכל הנמצאים ("ולא קם נביא עוד בישראל כמשה") וגם לעשיית נסים שלא עשה שום אדם אחר בגדלותם ופרסומם ("ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל").

41 כמו שכתב בחלק ב פרק ה: "והנה שם האדון ב"ה בטבע כל פקיד לעמוד על משמרתו ולקיים בגבורה מה שנמסר בידו, ולא ידחה ממשמרתו אלא באותו הסדר שסידר האדון ב"ה. דרך משל: שר האילנות ישתדל ויתאמץ להחזיק אילנותיו, ואולם בהיות הגזרה מלפניו יתברך שמו, יחזיק שר הרוח את הרוח כפי מה שיוגזר עליו, וידחה שר האילנות כפי זה, ויעקרו כפי זה מאילנותיו בכוח הרוח. ויש בדברים האלה הדרגה רבה ופרטיות רבה..."

בתמידות, וביותר כוח וחוזק שלא כסדר התמידי. ובזה הדרך יפעלו פעמים רבות - במעשה הנסים והנפלאות שיחודשו בעולם כפי רצונו יתברך שמו בעת שירצה⁴².

ואמנם רצה האדון ב"ה ונתן כבוד לשמו, שכשיוזכר על המלאכים לפי הסדר שסידר - דהיינו על מלאכי פעולה אחת - השם שנתייחס לו יתברך שמו על שם ההשפעה שבה נתלה העניין ההוא כולו, הנה יוכרח המלאך לפעול באותו הכוח היתר שנמסר בידו לאותה הפעולה, כפי מה שיכריח המזכיר את השם עליו.

ונמצאו בעניין הזה שני שורשים:

האחד - הוא הזכרת שמו יתברך שמו, כמי שקורא אותו שיענהו, וימשיך על ידי זה ממנו השפעה, שבהמשכה יחודשו עניינים מה שיחודשו.

והב' - הכריח את המלאכים על ידי שמו יתברך שמו, שיפעלו מה שבידם לפעול, יתר על הסדר התמידי⁴³.

שאלות מנחות:

- ✦ עיין בעירובין מג, א ובבכורות ת, ב - האם השימוש בשמות היה דבר נפוץ?
- ✦ כיצד הנהגת הנמצאים תלויה בהשפעת הקיום מה'?
- ✦ מהן שתי המטרות של השימוש בשמות? מדוע שימושים אלו חשובים עד שבלעדיהם קשה לאדם להגיע לתכליתו?
- ✦ מהן שתי הדרכים לשימוש בשמות?
- ✦ האם לדעתך צריך להיות הבדל בתנאים בין השימוש הראשון לשימוש השני?

מסלול 3 - הלימוד בשישי-שבת ברמב"ן על הפרשה

הערות - ילמד ענויים דרכו

42 למשל כוח ההולדה הוא כוח שקבוע במציאות ויש לו גבולות. אולם בזמן הנס הוא יכול לפעול מעבר לגבולותיו, כנאמר: "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד" (שמות א, ז); "ותעל הצפרדע" (שם ח, ב) - שהשריצה הרבה עד לאין שיעור. וכן כוח המשיכה יכול להתבטל כך שהברזל יצוף על פני מים וכל כיו"ב.

43 השימוש הראשון הוא בעצם הקשר של האדם עם בוראו, כבן שבא אל אביו ומבקש ממנו שיעשה לו חפצו ואביו נענה לו. השימוש השני הוא כעבר של מלך המשתמש בטבעת המלך כדי לחייב את עבדי המלך לעשות רצונו.

השימוש הראשון הוא כנגד "אנכי ה' אלוהיך", שהרי מי שפונה אל ה' לעשות חפצו, מודה שה' מלכו ואלוהיו. השימוש השני הוא כנגד "לא יהיה לך אלוהים אחרים", שבוה שמתמש בשרביט המלך על כל הנמצאים, אין זה אלא מפני שאין להם סמכות עצמית וכולם בטלים אליו. (א"כ הוא משתמש בשרביט של המלך שלא לרצונו, ואז הוא מקצץ בנטיעות, כדלקמן).

נתינת הטבעת מאחשוורוש להמן מסמלת את המעבר מהשימוש הראשון בשמות, שבו פונים אל המלך, לשימוש השני בשמות, שבו המקבל משתמש בטבעת כדי להשליט את מלכות המלך על נתיניו. זה גם עניין "הסתר פנים" ששערי תפילה ננעלים, וכמו שדרשו "ואנכי הסתר אסתיר פני" - על אסתר. אסתר לא הסכימה לפנות לדרך השנייה ולהתבטל להמן, אלא מסרה נפשה ונכנסה אל המלך פנימה, וגילתה שבמסירות נפש אפשר לפרוץ את השערים הנעולים.

מסלול 1: יום ג, כב סיון	מסלול 3: יום ה, כא סיון
מסלול 2: יום ד, כב סיון	מסלול 4: יום א, כב סיון